

Työneuvosto
Bulevardi 6 D, PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. 09 - 645 593

LAUSUNTO

TN 1474-18

1.11.2018

12/2018

Jos työaika on järjestetty työaikalain 6 §:n 2 momentin mukaan keskimääräiseksi, on työntekijän ylityösuostumus vuorokautiseen ylityöhön saatava ennen kuin työntekijä ryhtyy tekemään työtä, joka ylittää kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja viikoittaiseen ylityöhön ennen kuin työ ylittää työvuoroluettelon merkityn tuntimäärän. Työaikalain 14 §:n 1 momentin mukaisessa poikkeuksellisessa säännöllisessä työajassa poikkeusluvan mukaisen työvuoron päättymisen jälkeen tehtävää työtä ei ole merkitty työvuoroluettelon, joten siihen on saatava suostumus työaikalain 35 §:n 2 momentin mukaan.

Työn luonne ei lähtökohtaisesti voi vaikuttaa ylityösuostumuksen antamiseen eikä myöskään se, ilmeneekö tarve ensihoitotehtävien suorittamiselle työvuoron aikana vai vasta työvuoron loppuvaiheessa tai työvuoron päättyessä siten, että niiden loppuun saakka hoitaminen tarkoittaisi ylityön syntymistä. Lähtökohtana kuitenkin on, että työnantaja suunnittelee työt ilman tarvetta ylityöhön.

Työoikeudellisten säännösten ohella ensihoitotyöhön voivat vaikuttaa ammattieettiset vaatimukset, joista saattaa johtua velvoite työn suorittamiseen tai sen jatkamiseen. Mainittujen vaatimusten tulkinta ei kuitenkaan kuulunut työneuvoston toimivaltaan.

Työneuvoston näkemyksen mukaan ensihoitotyö voi lähtökohtaisesti olla työaikalain 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua työtä. Erittäin pakottavien syiden täytyminen on arvioitava erikseen tapauskohtaisesti.

Lausunnonpyytäjä: STTK ry

Asia: Lausuntopyyntö ylityösuostumuksesta ensihoitotyössä

Vireille: 13.10.2016

Lausuntopyyntö

STTK ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa seuraaviin kysymyksiin:

- 1) onko työnantajan pyydettävä ensihoidon työntekijältä työaikalain 6 §:ään tai 14 §:n mukaiseen poikkeuslupaun perustuvassa säännöllisessä työajassa ylityösuostumus aina silloin, kun työpäivä tai -viikon säännöllinen tai säännöllinen keskimääräinen työaika ylittyy?
- 2) onko työn luonteella merkitystä ylityösuostumuksen pyytämisen näkökulmasta?
- 3) onko sillä merkitystä, ilmeneekö tarve ensihoitotehtävien suorittamiselle työvuoron aikana vai vasta työvuoron loppuvaiheessa tai työvuoron päättyessä siten, että niiden loppuun saakka hoitaminen tarkoittaisi ylityön syntymistä?

- 4) onko ensihoitotehtävien hoitamisessa kysymys työaikalain 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua erittäin pakottavista syistä, jolloin viranhaltija ei voi kieltäytyä tehtävien suorittamisesta, vaikka niiden loppuun saakka hoitaminen tarkoittaisi ylityötä?

STTK ry on ilmoittanut, että kysymys on yleisluonteinen eikä asiassa ole hallintolaissa tarkoitettuja asianosaisia, joita olisi kuultava.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

Lausuntopyynnön kohdissa 1 - 3 on kysymys työaikalain (605/1996) 18 §:n (378/2018) 1 momentin ja kohdassa 4 säännöksen 5 momentin soveltamisesta. Mainitut työaikalain säännökset ovat pakottavia. Näin ollen ne tulevat sovellettaviksi myös lausuntopyynnössä tarkoitettussa työaikalain 6 §:n mukaisessa keskimääräisessä työajassa ja työajan määräytyessä työaikalain 14 §:n 1 momentin (1518/2009, poikkeuksellinen säännöllinen työaika) mukaan.

Työaikalain 18 §:n 1 momentin mukaisen suostumuksen antaminen

Työaikalain 18 §:n 1 momentin mukaan ylityötä saadaan teettää vain työntekijän kutakin kertaa varten erikseen antamalla suostumuksella. Työntekijä voi kuitenkin antaa suostumuksensa määräytyksi lyhyehköksi ajanjaksoksi kerrallaan, jos tämä on työn järjestelyjen kannalta tarpeen. Säännöksen perusteluissa (HE 34/1996) korostetaan, että työntekijän on annettava suostumuksensa joka kerta erikseen ennen ylityön teettämistä. Työsopimuksessa tai muutoin kertakaikkisena suostumusta ei voida pätevästi antaa, vaan työntekijän on voitava harkita tapauskohtaisesti, haluaako hän tehdä ylityötä vai ei. Edelleen perusteluissa tuodaan esille, että työnantajan on pyrittävä suunnittelemaan työt niin, että ne voidaan tehdä säännöllisenä työaikana.

Työneuvosto on lausunnossaan TN 1450-12 katsonut, että työntekijän suostumus on saatava viimeistään ylityön suorittamisen alkaessa. Koska suostumus on vapaamuotoinen, se voidaan antaa myös hiljaisesti; esimerkiksi siten, että työntekijä ryhtyy suorittamaan ylityöksi luettavaa työtä. Jotta kysymys olisi ylityösuostumuksesta, tulee työntekijän kuitenkin tietää suoritettavan työn olevan ylityötä.

STTK ry:n pyytää työneuvostoa vastaamaan siihen, onko työnantajan pyydettävä ensihoidon työntekijältä työaikalain 6 §:ään tai 14 §:n mukaiseen poikkeuslupaan perustuvassa säännöllisessä työajassa ylityösuostumus aina silloin, kun työpäivän tai -viikon säännöllinen tai säännöllinen keskimääräinen työaika ylittyy.

Jos työaika on järjestetty työaikalain 6 §:n 2 momentin mukaan keskimääräiseksi, on vuorokautista ylityötä saman vuorokauden aikana yli kahdeksan tunnin tehty työ. Viikoittainen ylityö määräytyy sen sijaan työaikalain 35 §:ssä tarkoitettuun työvuoroluetteloon merkityn ja sen mukaisesti tehdyn työn perusteella riippumatta siitä, onko sen mukainen viikoittainen säännöllinen työaika lyhyempi tai pitempi kuin 40 tuntia. Työneuvosto katsoo samaan tapaan kuin lausunnossa TN 1450-12, että työntekijän ylityösuostumus tulee saada vuorokautiseen ylityöhön ennen kuin työntekijä ryhtyy tekemään työtä, joka ylittää kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja viikoittaiseen ylityöhön ennen kuin työ ylittää työvuoroluetteloon merkityn tuntimäärän.

Työaikalain 14 §:n 1 momentin mukaisessa poikkeusluvassa on aina määrätty työvuoron pituus ja se on useimmiten pituudeltaan enintään 24 tuntia. Luvassa on yleensä myös määräys siitä, että palvelusvuoron jälkeinen työ korvataan ylityönä korotetulla palkalla ottamatta kantaa, onko kysymys vuorokautisesta vai viikoittaisesta ylityöstä. Käytännössä vuorokauden tai sitä pidemmän työvuoron jälkeinen työ sijoittuu usein työntekijän vapaajaksolle, koska luvan mukaista työvuoroa seuraa vapaajakso. Työaikalain 16 §:n mukaan vuorokautena noudatetaan kalenterivuorokautta, jollei toisin sovita. Vuorokausi voi vaihtua samaan aikaan kuin työvuorot vaihtuvat. Työaikalaisissa tai sitä edeltävissä työaikalaeissa ei ole kiinnitetty huomiota siihen, miten työaikalain mukainen ylityö määräytyy ja miten ylityösuostumus on annettava edellä mainitun kaltaisissa tapauksissa, joissa esimerkiksi 24 tunnin pituinen työvuoro vaihtuu samaan aikaan vuorokauden kanssa. Työaikalain mukainen ylityösuostumus tarvitaan vain, jos työ on työaikalain mukaan ylityötä. Jos työ sijoittuu edellä tarkoitettuun tavoin vapaajaksolle, ei se työaikalain mukaan olisi ainakaan vuorokautista ylityötä.

Lausuntopyynnön mukaisessa tilanteessa, jossa työtä tehdään poikkeusluvan mukaisen työvuoron päättymisen jälkeen, on kysymys työstä, jota ei ole merkitty työvuoroluetteloon. Työn teettäminen edellyttää työvuoroluettelon muuttamista, joka on mahdollista työaikalain 35 §:n 2 momentin mukaan vain työntekijän suostumuksella tai töiden järjestelyihin liittyvästä painavasta syystä. Käytännössä, kun ylityötarve syntyy yllättäen, voi työvuoroluettelon muuttaminen perustua lähinnä vain

työntekijän suostumukseen. Työneuvosto katsoo, että lausuntopyynnössä tarkoitetun poikkeuslu-
paan perustuvan työvuoron (luvassa mahdollistettu työvuoron enimmäispituus) jälkeiseen työhön
on joka tapauksessa saatava työaikalain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettu suostumus. Suostumus on
vapaamuotoinen, joten se voidaan antaa myös hiljaisesti; esimerkiksi siten, että työntekijä ryhtyy
suorittamaan suunnitellun työvuoron jälkeistä työtä.

Työn luonne ei työneuvoston näkemyksen mukaan voi vaikuttaa ylityösuostumuksen antamiseen
eikä myöskään se, ilmeneekö tarve ensihoitotehtävien suorittamiselle työvuoron aikana vai vasta
työvuoron loppuvaiheessa tai työvuoron päättyessä siten, että niiden loppuun saakka hoitaminen tar-
koittaisi ylityön syntymistä. Lähtökohtana kuitenkin on, että työnantaja suunnittelee työt ilman tar-
vetta ylityöhön.

Työoikeudellisten säännösten ohella ensihoitotyöhön voivat vaikuttaa ammattieettiset vaatimukset,
joista saattaa johtua velvoite työn suorittamiseen tai sen jatkamiseen. Mainittujen vaatimusten tul-
kinta ei kuitenkaan kuulu työneuvoston toimivaltaan.

Viranhaltijan velvollisuus ylityöhön

Lausuntopyynnön kysymyksen 4 vastaus perustuu työaikalain 18 §:n 5 momenttiin, jonka mukaan
julkisen yhteisön virkamies tai viranhaltija ei saa kieltäytyä ylityöstä, jos sen tekeminen on työn laa-
dun ja erittäin pakottavien syiden vuoksi välttämätöntä. Säännöksen perusteluissa (HE 34/1996)
viitataan lain 5 §:n 3 momentin perusteluihin. Niiden mukaan julkisilla yhteisöillä on useita lakisää-
teisiä velvollisuuksia huolehtia yhteiskunnan ja yksilön kannalta tärkeistä tehtävistä. Tällaisia on
muun muassa terveyden- ja sosiaalihuollossa, palo- ja pelastustoimella sekä teknisillä laitoksilla.
Tämän tyyppisten palvelujen ja toimintojen häiriötön saaminen on tarpeen kansalaisten hengen ja
terveyden sekä omaisuuden ja ympäristön suojelemiseksi. Säännöksessä tarkoitettuna työnä ja syinä
voidaan pitää edellä mainittuja töitä, joiden on yleisen tai yksityisen edun vuoksi jatkettava häiriin-
tymättöminä. Töiden on oltava luonteeltaan sellaisia, ettei niitä omaisuutta, henkeä tai terveyttä vaa-
rantamatta voida siirtää tehtäväksi myöhempänä ajankohtana. Säännöksen tarkoituksena on turvata
yhteiskunnan ja yksilön kannalta tärkeät toiminnot kuten sairaalapalvelut, poliisi-, palo- ja pelastus-
toimi, energia-, jätevesi- ja vesihuollon toiminnot.

Työneuvoston näkemyksen mukaan ensihoitotyö voi lähtökohtaisesti olla työaikalain 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua työtä. Erittäin pakottavien syiden täytyminen on arvioitava erikseen tapauskohtaisesti.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (605/1996) 6 §, 14 §:n (1518/2009) 1 momentti ja 18 §:n (378/2018) 1 ja 5 momentti.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Rautio, Hjelt, Leppänen, Kiiski, Ilveskivi ja Kannisto sekä varajäsen Nymanin mielipiteeseen.